

Omaishoito ja perhehoito

Komitean esittämien ongelmien kuvaus:

”Sosiaaliturva ei tunnista kaikkia työn ja tulojen muotoja eikä elämäntilanteita tai niiden yhdistelmiä ja on niiden suhteen usein epäjohdonmukainen, esimerkkiryhmänä omaishoitajat. Työssäkäyvien omaishoitajien aseman parantaminen. Sairauspäiväraahajärjestelmä ei huomioi ei-työllisten, kuten omaishoitajien, tilannetta riittävästi. Omaishoitajien osalta on tärkeää varmistaa etuuksien, palveluiden ja työnteon yhteensovittaminen niin, että läheisestään huolehtivan tulotaso on kohtuullinen, hoitotehtävän ja ansiotyön yhteensovittaminen onnistuu ja erilaiset siirtymät sujuvat joustavasti perustoimeentulon ollessa turvattu.”

Tässä muistiossa kuvataan omaishoidon järjestämisen nykytila sekä omaishoitajien asema nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä. Koska toimeksiantosuhteiset perhehoitajat vertautuvat omaishoitajiin, muistiossa käsitellään lisäksi näiden perhehoitajien asemaa.

2 Omaishoidon ja perhehoidon kuvaus

2.1 Omaishoito

Omaishoidon tuki on kunnan hoidettavalle henkilölle myöntämä sosiaalipalvelu, jonka tarkoituksena on omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukaan edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, jota kunta järjestää sitä varten varaamiensa määrärahojen rajoissa.

Omaishoidon tuen keskeisenä tavoitteena on tukea hoidettavan henkilön mahdollisuuksia asua kotona. Iäkkäiden henkilöiden kohdalla omaishoidon tavoitteena on asua kotioloissa mahdollisimman pitkään ilman tarvetta siirtyä kodin ulkopuoliseen hoitopaikkaan.

Omaishoidon tuki myönnetään hoidettavalle henkilölle. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä hoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoitajalle maksettavan palkkion suuruus riippuu hoidon sitovuudesta ja vaativuudesta. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa.

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välillä toimeksiantosopimus. Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitaja ei ole myöskään virkasuhteessa kuntaan. Omaishoidossa voidaan katsoa kyseessä olevan palvelu hoidettavalle omaiselle eikä kyse ole ensisijaisesti omaishoitajana toimivan henkilön työllistymisestä ansiotarkoituksessa.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos omaishoito on ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin sitovaa. Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan vapaan aikana. Kunta voi harkinnan mukaan järjestää omaishoitajalle myös enemmän vapaita. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle myös valmennusta ja koulutusta hoitotehtävään, hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtävänsä tukevia sosiaali- ja terveystarpeita.

Sopimusomaishoitajia oli noin 50 000 henkilöä vuonna 2020 ja heistä 65 vuotta täyttäneitä hoitajia oli noin 29 200 henkilöä.

2.2 Omaishoidon kehittäminen

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan sisältyy omaishoidon kehittäminen. Osana tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaa omaishoitoperheiden palveluja kehitetään ottamalla käyttöön alueellisesti yhtenäinen toimintamalli omaishoidon tukemisessa ja hyödyntämällä jo kehitettyjä hyviä

käytäntöjä. Tavoitteena on, että omaishoitoa tuetaan asiakas- ja perhelähtöisesti osana integroituja sosiaali- ja terveystalvveluja.

Omaishoitoperheen tarpeita vastaava kattava ja joustava tuen ja palvelujen kokonaisuus muodostetaan moniammatillisessa yhteistyössä yhdessä perheen kanssa. Ennakoiva ja varhainen tuki, toimintakyvyn ylläpitäminen ja kuntoutus nostetaan keskiöön. Omaishoitajille järjestetään matalan kynnyksen neuvontaa ja ohjausta esimerkiksi lääkehoitoon, kuntouttavaan työtapaan ja ergonomiaan liittyvissä kysymyksissä. Omatyöntekijän tuki sekä omaishoitajan valmennus, koulutus sekä terveyttä ja jaksamista edistävät hyvinvointi- ja terveystarkastukset otetaan systemaattisesti käyttöön. Etäyhteyksien ja digitaalisten palvelujen hyödyntämistä lisätään.

Työikäisten omaishoitajien tarpeet työelämän ja omaishoidon yhteensovittamisessa otetaan huomioon. Omaishoitajia kannustetaan pitämään vapaansa monipuolistamalla sijaistusvaihtoehtoja erityisesti kotiin annettavilla palveluilla, sijaishoidolla ja perhehoidolla. Asiakasosallisuutta vahvistetaan kehittäjäkumppanuudella, asiakasraadeilla ja asiakaspalautetta hyödyntämällä. Otetaan käyttöön alueellinen verkostotyö, jossa omaishoidon toimijat kehittävät omaishoitoa yhdessä ja sopivat eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä.

2.3. Perhehoito

Perhehoitolain (263/2015) mukaan perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoito voi olla myös ammatillista perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa. Tässä muistiossa ei käsitellä ammatillista perhehoitoa antavan henkilön asemaa sosiaaliturvassa.

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. Perhehoidossa voidaan hoitaa sijoitettuja lapsia ja nuoria, vammaisia aikuisia ja lapsia, ikäihmisiä ja mielenterveyskuntoutujia. Perhehoito on vaihtoehto laitoshoidolle. Perhehoito muodostaa kiinteän palvelukokonaisuuden, jonka tarkoituksena on myös tukea perhehoitajaa ohjauksen, valmennuksen ja koulutuksen keinoin sekä turvaamalla riittävät vapaapäivät.

Kunta tai kuntayhtymä tekee aina toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa.

Toimeksiantosopimus on tehtävä jokaisen hoidettavan osalta erikseen, koska jokaisen hoidettavan yksilölliset tarpeet tulee ottaa huomioon. Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslaissa tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään. Toimeksiantosuhteinen perhehoitaja voi toimia myös toiminimellä.

Perhehoitajan palkkiosta ja muiden kustannusten korvaamisesta (kulukorvaus ja käynnistämiskorvaus) tulee sopia toimeksiantosopimuksessa. Ellei hoitopalkkiosta ole sovittu, hoitajalle maksetaan perhehoitolaissa määritelty hoitopalkkio. Perhehoitajan veronalainen ansiotulo (hoitopalkkio, kustannusten korvaukset) ei ole palkkaa vaan työkorvausta. Perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tulee tarvittaessa järjestää sijaishoito.

Kattavaa tilastotietoa toimeksiantosuhteisista perhehoitajista esimerkiksi hoitoperusteen, hoitajan iän tai hoidettavan iän perusteella ei ole saatavilla. Sotkanet-tietopalvelun tiedoista käy ilmi, että kunnilla oli vuonna 2020 toimeksiantosopimus 4 841 perheen kanssa lastensuojelun sijaisperhehoidosta. Vuoden 2020 lopussa perhehoidossa oli yhteensä 1640 ikääntynyttä henkilöä ja 1269 vammaista henkilöä¹.

3 Omaishoitajien ja perhehoitajien asema sosiaaliturvajärjestelmässä

3.1 Eläketurva

Julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016, jäljempänä JuEL) on erillinen säännös omaishoitajien ja perhehoitajien kuulumisesta lain piiriin. Omaishoitajan ja perhehoitajan, joka on tehnyt Kevan jäsenyhteisön kanssa perhehoitolaissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen, eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa. Tällöin hoitajan saamasta palkkiosta kertyy työeläkettä samalla kuin työ- ja tai virkasuhteestakin perustuvasta palkasta kertyisi, ja palkkiosta pidätetään myös työntekijän ja työnantajan työeläkevakuutusmaksut. Perhehoitajille maksetaan pääsääntöisesti myös kulukorvauksia, niistä ei kuitenkaan kartu eläkettä.

Kevan rekisteritietojen perusteella yhteensä 9 485 henkilölle on vuonna 2020 maksettu ansioita perhehoitajan rekisteröintiperusteella (JuEL). Tilastotietoa ei ole siitä, kuinka monen perhehoitajan hoitotyö on vakuutettu työntekijän eläkelain (395/2006, jäljempänä TyEL) tai yrittäjien eläkelain (1272/2006, jäljempänä YEL) mukaan.

Hoitotyöstä kertyy eläkettä vakuuttamisen yläikärajaan saakka, joka määräytyy henkilön syntymävuoden perusteella. Esimerkiksi vuonna 1957 ja sitä ennen syntyneellä omaishoitajalla ja perhehoitajalla vakuuttaminen jatkuu siihen saakka, kunnes hän täyttää 68 vuotta. Kun omaishoitaja ja perhehoitaja jää vanhuuseläkkeelle muusta kuin hoitotyöstä ja jatkaa eläkkeellä ollessaan edelleen hoitotyössään, hän voi hakea eläkkeen alkamisen jälkeen maksetuista hoitopalkkioista kertyneen uuden eläkkeen vakuuttamisen yläikärajalla.

¹ Sotkanet.fi-tietopalvelu. Perhehoito tarkoittaa hoidon tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä asiakkaan oman kodin ulkopuolella yksityiskodissa (toimeksiantosuhteinen perhehoito). Tiedot sisältävät kunnan itse tuottamat ja muilta kunnilta, kuntayhtymiltä, valtiolta tai yksityisiltä palveluntuottajilta ostamat palvelut.

Jos perhehoitolaissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen perusteella toimivalla perhehoitajalla on toiminimi, tulee hän aina vakuutetuksi JuEL:n mukaan eli JuEL on tässä tilanteessa aina ensisijainen yrittäjän eläkelakiin nähden.

Jos perhehoitaja toimii toiminimellä muun sopimuksen kuin perhehoitolaissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen perusteella, häntä ei vakuuteta JuEL:n mukaan. Tällöin hän yleensä toimii yrittäjänä, joten hänen tulee vakuuttaa työskentelynsä YEL:n mukaan ottamalla itselleen YEL-vakuutus työeläkelaitoksesta, mikäli YEL:n vakuuttamisen edellytykset täyttyvät. YEL-vakuutus toimii tällöin hänen sosiaaliturvansa ja eläketurvansa perustana. Etuuksien määräytyminen perustuu tällöin hänelle vahvistettuun YEL-työtuloon.

Omaishoitajalla ja perhehoitajalla, joka on tehnyt Kevan jäsenyhteisön kanssa perhehoitolaissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen, on oikeus lähtökohtaisesti samoihin etuuksiin kuin muillakin JuEL:n mukaan vakuutetuilla eli heillä on oikeus mm. Kevan myöntämään ammatilliseen työeläkekuntoutukseen, mikäli kuntoutuksen saamisedellytykset täyttyvät. Omais- ja perhehoitajien kohdalla tilanne on usein se, että jos he hakevat ammatillista kuntoutusta, kysymys on siitä, että he ovat tulleet työkyvyttömäksi omaishoitotyön tai perhehoitotyön rinnalla tekemäänsä työhön. Käytännössä tällöin ei kuntouteta omaishoitajan ja perhehoitajan työhön, vaan suunnitelmalla tulisi olla muuhun työhön siirtyminen tai palaaminen. Omaishoitajalla ja perhehoitajalla on oikeus kuntoutusrahaan niiltä kuukausilta, joilta hän on estynyt tekemästä kokonaan tai osittain ansiotyötä.

Jos omaishoitaja ja perhehoitaja tulee työkyvyttömäksi, hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen ja tällöin eläkkeen määrässä otetaan huomioon muiden mahdollisten ansioiden lisäksi myös eläkkeen perusteena olevat omaishoidon ja perhehoidon palkkiot. JuEL:n säännökset oikeudesta ammatilliseen työkyvyttömyyseläkkeeseen eivät kuitenkaan koske omaishoitajia ja perhehoitajia.

Työkyvyttömyyseläkettä saava henkilö voi tehdä ansiotyötä työkyvyttömyyseläkkeellä ollessaan tietyissä ansaintarajoissa. Ansaintarajassa otetaan huomioon eläkkeensaajan kaikki työeläkevakuutettavat työansiot bruttomääräisenä, muun muassa omaishoitajan palkkiot ja perhehoidon palkkiot.

3.2 Tapaturmavakuutus

Koska perhehoitoa eikä omaishoitoa ei pidetä työsuhteena, on molemmille pitänyt työtapaturmaturvasta säätää erikseen. Lähtökohta molempien osalta on, että perhehoitajaan ja omaishoitajaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa (549/2015) säädetään työntekijästä, ja kuntaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työnantajasta. Kunnan velvollisuus on huolehtia, että molemmilla on työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen pakollinen vakuutus. Vakuutusmaksun maksamisesta vastaa aina kunta.

Perhehoitajien turva on työtapaturmavakuutuksessa täysin sama kuin työsuhteen mukaisessa työsuhteessa olevilla työntekijöillä, ja heidän korvauksensa määritetään samoin periaattein. Perhehoitajan ansionmenetykskorvauksessa otetaan siis huomioon kaikki työtapaturma- ja ammattitautilain 81 §:n mukaiset työansiot.

Omaishoitajan ansionmenetystä koskee rajoitus, että vuosityöansiona käytetään omaishoidon tuesta annetun lain 5 §:n mukaisen hoitopalkkion määrää vuositasolla. Koska omaishoitopalkkio on usein työtapaturma- ja ammattitautilain 79 §:n vähimmäisvuosityöansiota pienempi, sovelletaan työtapaturmakorvaukseen mainitun pykälän vähimmäisvuosityöansiosäännöstä. Omaishoitajan ollessa työkyvytön omaishoitotyöhönsä hänelle maksetaan työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen minimipäiväraha. On kuitenkin huomattava, että omaishoitajaan, joka on itse vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä, ei sovelleta työtapaturma- ja ammattitautilain 79 §:ä.

3.3 Työttömyysvakuutus

Omaishoitajalle ja perhehoitajalle maksettavasta palkkiosta ei peritä työttömyysvakuutusmaksuja, koska omaishoitotyötä ja toimeksiantosuhteista perhehoitotyötä ei tehdä työttömyysvakuutusmaksun piiriin kuuluvassa palvelussuhteessa. Työttömyyssetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) mukaan työttömyysvakuutusmaksua peritään palkasta tai palkkiosta, joka maksetaan työntekijälle, joka tekee työtä esimerkiksi työsopimuslain 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa tai kunnallisesta viranhaltijasta annetussa laissa (304/2003) tarkoitettuna viranhaltijana.

3.4 Sairausvakuutus

Sairausvakuutuksen työtulovakuutuksessa omais- tai perhehoidon palkkio rinnastetaan palkkaan, joten palkkiosta peritään päivärahamaksu. Työnantajan sairausvakuutusmaksua ei peritä näistä palkkioista, koska kyse on työkorvauksesta. Päivärahamaksua ei peritä, jos vakuutetun palkka- ja yrittäjätulon yhteismäärä alittaa 14 766 euroa vuodessa (v. 2021). Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu, joka myös peritään hoitopalkkiosta, määrätään vakuutetun kunnallisverotuksen verotettavan tulon perusteella.

Oikeus sairauspäivärahaan on lähtökohtaisesti kaikilla vakuutetuilla ja työkyvyttömyyttä arvioidaan siihen työhön, jota pidetään henkilön tavallisena työnä. Omaishoitaja ja perhehoitaja voi saada sairauspäivärahaa, kun hän tulee työkyvyttömäksi hoitotyöhönsä. Jos henkilön tavallinen työ on omaishoitajan tai perhehoitajan työtä, työkykyä verrataan siihen.

Omaishoidon palkkio ja perhehoidon palkkio lasketaan mukaan sairausvakuutuksen päivärahaetuuksien vuosituloon. Näin ollen tilanteessa, jossa toimeksiantosuhteinen omaishoitaja tai perhehoitaja tulee työkyvyttömäksi, vaikuttaa palkkio määräytyvän sairauspäivärahan määrään. Jos vuositulot jäävät pieniksi, hänellä on oikeus vähintään vähimmäissuuruiseen päivärahaetuuteen. Kuitenkin, jos palkkion maksu jatkuu edelleen sairauspäivärahan kanssa samaan aikaan, se vähennetään vuositulosta (eli palkkio ei tule päivärahaetuuden perusteeksi). Vastaavasti menetellään omaishoitajan tai perhehoitajan vanhempainpäivärahan määräytymisen osalta.

Perhevapaaudistuksessa (HE 129/2021) selkeytetään sairausvakuutuslain (1224/2004) vanhempainpäiväraha-säännöksissä tarkoitettua ansiotyössä olon käsitettä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan vanhempainpäiväraha maksetaan vähimmäismääräisenä ja isyysrahaa ei makseta lainkaan, jos vanhempi on samaan aikaan ansiotyössä. Ansiotyön käsitettä ei ole laissa tarkemmin määritelty, mikä on aiheuttanut toimeenpanossa haasteita ja tulkinnanvaraisia tilanteita mm. omaishoitajien ja perhehoitajien kohdalla. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että jatkossa

vanhempainpäivärahaa ei makseta lainkaan ajalta, jolta vanhempi tekee ansiotyötä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että ansiotyössä olemisena ei pidetä omaishoidon tuesta annetun lain mukaisena omaishoitajana tai perhehoitolaissa tarkoitettuna toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa tehneenä perhehoitajana toimimista. Tämä tarkoittaa sitä, että omaishoitaja tai perhehoitaja voisi toimia yhtä aikaa omaishoitajana tai perhehoitajana ja saada vanhempainpäivärahaa oman lapsensa hoidon perusteella.

3.5 Työttömyyden aikaisen toimeentulon turvaaminen

Työttömyysturvajärjestelmästä korvataan työttömälle työnhakijalle työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Työttömälle omaishoitajalle ja perhehoitajalle voidaan maksaa työttömyysetuuksia samoin edellytyksin kuin muillekin työttömille työnhakijoille. Työttömyyskassan jäsenille maksetaan ansiopäivärahaa ja muille etuudenhakijoille Kela maksaa joko peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

Kun työttömyysetuutta hakeva työnhakija tekee omaishoitotyötä, työvoimaviranomainen tutkii omaishoidon vaikutuksen oikeuteen saada työttömyysetuutta ns. omassa työssä työllistymisenä, koska omaishoitotyötä ei tehdä ansiotarkoituksessa.

Työttömyysturvalaissa yrittäjällä tarkoitetaan muun muassa henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa taikka virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimituksessa. Jos toimeksiantosuhteinen perhehoitaja toimii ansaintatarkoituksessa, työvoimaviranomainen tutkii perhehoitotyön vaikutuksen oikeuteen saada työttömyysetuutta yritystoiminnassa työllistymisenä. Kun työttömyysetuutta hakeva työnhakija tekee toimeksiantosuhteista perhehoitotyötä ilman ansaintatarkoitusta, työvoimaviranomainen tutkii perhehoidon vaikutuksen oikeuteen saada työttömyysetuutta ns. omassa työssä työllistymisenä.

Henkilön katsotaan työllistyvän yritystoiminnassa tai omassa työssään päätoimisesti, jos toiminnan vaatima työmäärä on niin suuri, että se on esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Tällöin omaishoitajalla ja perhehoitajalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. Muussa tapauksessa toimintaa pidetään sivutoimisena eikä omaishoito ja perhehoito ole esteenä työttömyysetuuden saamiselle.

Työttömyysetuuden saaminen edellyttää kokoaikatyön hakemista. Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä saavalla työnhakijalla on oikeus työttömyysetuuteen, vaikka hän ei hae kokoaikatyötä. Työttömyysetuutta saadakseen myös omaishoitajan ja perhehoitajan tulee olla valmis ottamaan vastaan kokoaikatyötä.

Työttömyyspäivärahan eli ansiopäivärahan ja peruspäivärahan saaminen edellyttää työssäoloehdon täyttymistä. Palkansaajan työssäoloehtoon luetaan kalenteriviikot, joina henkilö on ollut vakuutusenalaisessa työaika ja palkkaa koskevat edellytykset täyttävässä työssä. Omaishoitoa ja perhehoitoa ei tehdä työ- tai virkasuhteessa, kun hoitotyö perustuu toimeksiantosopimukseen. Omaishoitajalle ja perhehoitajalle maksettavasta palkkiosta ei myöskään peritä palkansaajan ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksuja, joilla rahoitetaan työttömyyspäivärahan ansio-osaa. Omaishoitajana ja perhehoitajana toimiminen ei siten täytä palkansaajan työttömyyspäivärahan

edellytyksenä olevaa työssäoloehdotusta eivätkä omaishoidonpalkkio ja perhehoidonpalkkio vaikuta ansioturvan tasoon.

Siinä tapauksessa, että työssäoloehdon 28 kuukauden tarkastelujaksolla ei ole vaadittua 26 työssäoloehdon täyttävää kalenteriviikkoa, tarkastelujaksoa voidaan pidentää ajalla, jona henkilö on estynyt olemassa työmarkkinoilla. Omaishoitoa ja perhehoitoa pidetään ratkaisukäytännössä tarkastelujakson pidennysperusteena. Työssäoloehdon tarkastelujaksoa voidaan pidentää enintään seitsemällä vuodella, joten omaishoitajan ja perhehoitajan hakeman työttömyyspäivärahan määrässä voidaan huomioida muuta työskentelyä hyvin pitkältikin ajalta.

Jos perhehoitaja on vakuuttanut työskentelynsä YEL-vakuutuksella, hän voi vakuuttaa itsensä työttömyyden varalta Yrittäjäkassassa. Yrittäjän työssäoloehdotus täyttyy, kun henkilö lähinnä edellisten 48 kuukauden aikana (tarkastelujakso) on työskennellyt vähintään 15 kuukautta yrittäjänä. Eläkevakuutuksen vuosityötulon (YEL-/MYEL-työtulo tai osaomistajan/perheenjäsenyrittäjän TyEL-palkka) tulee olla vähintään laissa säädetyn alarajan suuruinen (13 247 € vuonna 2021). Myös yrittäjän työssäoloehdon tarkastelujaksoa voidaan pidentää enintään seitsemällä vuodella. Tällöin ansaintatarkoituksessa tapahtunut perhehoito ei pidennä tarkastelujaksoa, koska henkilö on tällöin ollut työmarkkinoilla.

Soviteltua työttömyysetuutta voidaan maksaa työttömänä työnhakijana olevalle omaishoitajalle ja perhehoitajalle, joka työskentelee osa-aikaisessa työssä tai jolla on yritystoiminnan tuloa. Omaishoidonpalkkiota ei sovitella, koska sitä ei makseta työsuhteisesta työstä eikä se ole yritystoiminnan tuloa. Myöskään toimeksiantosuhteisen, ei-ansaintatarkoituksessa tehtävän perhehoidon palkkiota ei sovitella, koska sitä ei makseta työsuhteisesta työstä eikä se ole yritystoiminnan tuloa. Sen sijaan toimeksiantosuhteisen perhehoitajan ansaintatarkoituksessa tehdystä perhehoitotyöstä saama palkkio sovitellaan yritystoiminnan tulona.

Omaishoidon ja perhehoidon palkkiota ei vähennetä työttömyysetuuden määrästä. Jos työtön omaishoitaja ja perhehoitaja on oikeutettu Kelan maksamaan työmarkkinatukeen, omaishoidon ja perhehoidon palkkio otetaan kuitenkin huomioon työmarkkinatuen tarveharkinnassa. Työmarkkinatuen tarveharkinnassa otetaan huomioon työmarkkinatuen saajan omat tulot kokonaisuudessaan. Tarveharkinnassa huomioidaan kaikki tulot niiden lähteestä tai veronalaisuudesta riippumatta.

3.6 Muu sosiaaliturva

Omaishoidon ja perhehoidon vaikutusta myös muuhun sosiaaliturvaan voidaan tarkastella, esimerkiksi hoitopalkkioiden vaikutusta lastenhoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrässä huomioitavien tulojen näkökulmasta. Tätä tarkastelua ei ole tässä muistiossa tehty.